Cumhuriyet ve Anayasa

ANAYASA
Devletin yönetim biçimini, yasama, yürütme ve yargının nasıl kullanılacağını, vatandaşların kamu haklarını gösteren temel yasadır.

CUMHURİYET
Milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve belirli sürelerle seçtiği temsilciler aracılığıyla kullandığı yönetim sistemidir. Kelime, "halk, topluluk" anlamındaki **cumhurdan** gelir.

DİKKAT!

1982 Anayasası'nın **ilk üç maddesi** değiştirilemez, değiştirilmesi teklif bile edilemez.

Atatürk ne diyor?

"Cumhuriyet, imkân demektir. … Bağımsızlık ve özgürlüğüne sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlara sahip demektir."

Yani cumhuriyet, kişinin yeteneğini geliştirme, özgürce çalışma ve ülkesini ilerletme fırsatı verir.

Anayasamızın ilk maddeleri

Madde	İçerik
1	"Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." Yönetim biçimimiz cumhuriyettir.
2	Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Demokratik
Yönetimde halk söz sahibidir.

Lâik
Din ve devlet işleri ayrıdır.

Sosyal
Refah ve fırsat eşitliği amaçlanır.

Hukuk devleti
Herkes için adalet vardır.

Atatürk milliyetçiliği
Vatandaşlık temelli birliktir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Bu nitelikler birbirini tamamlar. Biri eksik kalırsa diğerleri de zarar görür. Hukuk olmadan özgürlük, eşitlik olmadan demokrasi olmaz.

Kökleri eskiye uzanır

Eski Türklerde boy beyleri seçimle gelirdi, devlet meclisi **toy** vardı. Yusuf Has Hâcib hükümdara "Adil ol, halkını gözet, iyi yasa kur." diye öğüt verdi. Erbil Atabeyi Kökbörü yetim çocuklara yardım kurumları yaptırdı. Seçim, adalet ve sosyal yardım anlayışları tarihimizde de vardır.

29 Ekim (temsilî)

Cumhuriyet bize ne kazandırdı?

- Halk temsilcilerini seçerek yönetime katılır.
- Herkes kanun önünde eşittir; sınıf ve aile ayrıcalıkları kalkmıştır.
- Oy kullanma, seçme ve seçilme hakkı yaş şartını taşıyan kadın, erkek her vatandaşa tanınmıştır.
- Düşünce, inanç ve ifade özgürlüğü güvence altındadır.

Atatürk Milliyetçiliği ve Demokrasi

Atatürk milliyetçiliği

Kökene değil vatandaşlığa dayanır: Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran herkes **Türk milletindendir**. Diğer niteliklerle iç içedir:

Nitelik	Atatürk milliyetçiliğiyle bağı
Demokratik devlet	Bütün vatandaşları eşit kabul eder.
Lâik devlet	Farklı inançlardan insanların bir arada yaşamasını sağlar.
Sosyal devlet	Dayanışma, millî birlik ve beraberliği amaçlar.
Hukuk devleti	Adalet ve eşitliğe önem verir.

Demokratik devletin özellikleri

Özellik	Ne demek?	Günlük hayatta
Halk egemenliği	Yöneticileri halk oyla belirler.	Yerel seçimde belediye başkanı seçmek
Çoğulculuk	Farklı görüş ve partiler çalışabilir.	Mecliste farklı partilerin bulunması
Seçim, katılım	Düzenli, adil, güvenli seçim yapılır.	Sandıkta gizli oy kullanmak
Şeffaflık, hesap verme	Kamu kurumları denetlenebilir.	Bilgi edinme başvurusu yapmak
Sivil toplum	Dernek ve vakıfla topluma katılma	Çevre derneğine üye olmak
Farklılıklara saygı	Kültür, inanç ve düşünce korunur.	Ayrımcılığa karşı durmak
Temel haklar	Hak ve özgürlük güvencededir.	Düşünceyi kanuna uygun açıklamak
Kanun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı	Herkes hukuka uyar; görevler ayrı organlardadır.	Mahkemelere başvurabilmek

Sandıktan sayılar

Cumhurbaşkanı, milletvekilleri, belediye başkanları ve muhtarlar seçimle gelir. Yetkilerini belirli süre kullanır, süre bitince yine seçim yapılır. 2023 Genel Seçimi'nde **55.835.895** seçmen oy kullandı.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Seçime yüksek katılım, **halkın yönetime sahip çıktığını** gösterir. Kararlar üzerinde denetim hakkını böyle kullanırız.

Notlarım

Öğrenme çıktısı: Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini özetleyebilme

Lâik, Sosyal, Hukuk Devleti

LÂİKLİK Din ve devlet işlerinin ayrılması; devletin din ve vicdan özgürlüğü için tarafsız olmasıdır.

Yasa, eğitim, yönetim ve yargı; akıl, bilim ve hukuka göre düzenlenir. Devlet hiçbir dini diğerinden üstün tutmaz. **Anayasa Madde 24:** Herkes vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir, kimse ibadete zorlanamaz, inancı yüzünden kınanamaz.

DİKKAT!

Lâiklik, dinsizlik **değildir**. İnsanların inancını özgürce yaşaması için güvencedir.

Örnek: Hatay'da üç semavi dinin temsilcileri bir araya gelip kardeşlik mesajı verdi. Antakya, farklı inançların bir arada yaşadığı bir medeniyet simgesidir.

Sosyal devlet

Toplumun refahı için devletin ekonomik ve sosyal alanlarda etkin rol üstlenmesidir (Madde 5).

- Eğitim, sağlık, barınmada eşit fırsat
- Yaşlı aylığı, engelli maaşı, burs, işsizlik sigortası
- Vergiyle gelir dağılımında adalet
- Afette yardım, yeniden inşa

Hukuk devleti

Vatandaşların kanun önünde eşit olduğu, hak ve özgürlüklerin korunduğu yönetimdir.

- **Kanun üstünlüğü:** Devlet de kanuna uyar.
- **Yargı bağımsızlığı:** Mahkeme baskısız karar verir.
- **Haklar güvence altında**
- **Yargı yolu açık:** Herkes mahkemeye gidebilir.

A+ SINAVDA ÇIKABİLİR

Görevli de kuralı çiğnerse ceza alır. Çünkü hukuk devletinde **kimse kanunun üstünde değildir**.

Haberlerden örnekler

Evde sağlık: Bilecik'te sağlık ekipleri, yaşlı ve kronik hastalığı olan 1428 kişiye evinde hizmet veriyor. (**Sosyal devlet**)
Ücretsiz kitap: Millî Eğitim Bakanlığı son 23 yılda 4 milyar 320 milyon ders kitabı dağıttı. (**Sosyal devlet**)
Polise de ceza: Antalya'da resmî aracını kaldırıma park eden trafik polisine ceza kesildi. (**Hukuk devleti**)

Notlarım

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Anayasa'nın ilk üç maddesi değiştirilemez.
☐ 2. Lâiklik, din ve devlet işlerinin ayrılmasıdır.
☐ 3. Sosyal devlet yalnızca zengin vatandaşları destekler.
☐ 4. Hukuk devletinde kanunlar yalnızca halka uygulanır.
☐ 5. Cumhuriyet kelimesi "cumhur" sözcüğünden türemiştir.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Çoğulculuk	☐	Ücretsiz ders kitabı dağıtımı
B) Lâiklik	☐	Kimsenin kanunun üstünde olmaması
C) Sosyal devlet	☐	Irk ayrımı yapmayan vatandaşlık anlayışı
D) Hukuk devleti	☐	Farklı partilerin çalışabilmesi
E) Atatürk milliyetçiliği	☐	Devletin dinlere eşit mesafede olması

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **cumhur** **1982** **mahkeme** **24.**

1. Yürürlükteki anayasamız ..... Anayasası'dır.
2. Din ve vicdan hürriyeti ..... maddededir.
3. Cumhuriyet, ... sözcüğünden türemiştir.
4. Hakkını aramak isteyen kişi ..... yoluna başvurur.

D. Düşünelim, yorumlayalım

1. Görevli bir polis memuru aracını hatalı park etmiş, ihbar üzerine kendisine para cezası kesilmiştir.

a) Bu olay cumhuriyetin hangi niteliğiyle ilgilidir? Nedeniyle açıklayınız.
b) Böyle uygulamalar vatandaşın devlete güvenini nasıl etkiler? Yorumlayınız.

2. Devlet öğrencilere ücretsiz kitap vermekte, yaşlı hastalara evinde sağlık hizmeti sunmaktadır.

a) Bu uygulamalar hangi niteliği gösterir?
b) Aynı niteliğe iki örnek daha yazınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!